

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2558/00324

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่ไนท์	12 มิ.ย. 2558	24	8832	5

รอยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๕

บ้ายาคติอาข่าในสังคมไทย “มิดะ” และ “ลานสาวกอด”

บนฟ้ามีเมฆลอย บนดอยมีเมฆบัง มีสาวงามชื่อดัง อยู่หลัง
แดนดงป่า **มีกะลาซ่าเซอ มีหนุ่มๆ แผลอ้องหา มีสาวงามขึ้นมา
แล้วมี มิดะ นางนั้ยีนท่าคอย หนุ่มน้อยที่ยังไม่เคยผ่าน ยังไร้ราศีพาน
บู้การกามโลกีย์ ยั่ววนวจาเจ้าวอน บอกสอนทีละอ่อนนั้ยมี
ความู้การวิถี แล้วพลีเรือนกาย

งามเหนือคำรำพัน เป็นหมั่นและเป็นหม้าย ความสวยงาม
คือภัย ถูกเลือกไว้เป็นมิดะ

หนุ่มไคบ่เกยชิดชม บ่สมสู่สู้วิชา หมดทนทางขึ้นมา บนลาน
สาวกอด หมดปัญญาดีนรณ มีดมนเหมือนคนตาบอด คนแล้วคนเล่ากอด
ทอดกายในดงดินแดน

จนวัยโรยราล่องไป คนใหม่มาเป็นมิดะแทน คือเรื่องราวในแดน
แผ่นดินอีก้อ...

นี่คือบทเพลง “มิดะ” ที่ขับร้องโดย จรัล มโนเพ็ชร ศิลปินชาว
เชียงใหม่ ที่ชาวอาข่าขอให้มีการห้ามเผยแพร่เพลงนี้ เนื่องจากทำให้
เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวอาข่า

ยาวนานหลายสิบปี ที่คำว่า “มิดะ” ถูกนำเสนอซ้อนทับกับภาพ
ของหญิงชาวอาข่าที่ “เป็นหมั่นและเป็นหม้าย” ผู้รับบทบาทส่งมอบ
ความรู้ “กามวิถี” ให้หนุ่มน้อย เช่นเดียวกับคำว่า “ลานสาวกอด”
ที่ถูกเข้าใจในฐานะ “เวทิสารณะ” สำหรับกิจกรรมทางเพศ แม้เวลา

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 12 มิ.ย. 2558	ปีที่ 24	ฉบับที่ 8832	หน้า 5
------------------------------------	-------------------------	-------------	-----------------	-----------

จะผ่านมานานหลายสิบปี แต่ภาพที่วานี้ยังคงลอยวนอยู่ในความเข้าใจของผู้คนจำนวนมาก และยิ่งไปกว่านั้นมุมมองที่ผิดเพี้ยนยังคงถูกผลิตซ้ำในรูปแบบใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

วันนี้ คน “อาข่า” ผู้รับผลกระทบโดยตรงจาก “ความเข้าใจผิด” ที่สั่งสมมานานหลายทศวรรษ จึงนำเสนอเรื่องราวด้วย “มิดะ” และ “ลานสาวกอด” จากปากฝั่งของคนอาข่าเอง และร้องขอความเข้าใจที่ถูกต้องจากเพื่อนร่วมสังคม โดยมีการจัดเวทีสานเสวนา “คล้ายปมมิดะและลานสาวกอด” มายาคติอาข่าในสังคมไทย ณ หมู่บ้านแสนเจริญ ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยมี นายสมชาย เสียงหลาย ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ โพทยานนท์ อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม พร้อม นางเตือนใจ ดีเทศน์ อดีต สว. เชียงราย และคณะร่วมสานเสวนา เมื่อวันที่ 24 มิ.ย. 2554 ที่ผ่านมา ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงมีการเชิญผู้นำชาวอาข่า นักวิชาการ ผู้แทนสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมสานเสวนา เพื่อสื่อสารผ่าน

สื่อสารธารณะในอันที่จะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้เกิดการยอมรับในสิทธิมนุษยชน และสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อันจะเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม

คำว่า “มิดะ” เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี 2492 ในหนังสือ 30 ชาติในเชียงราย ซึ่งเขียนโดย บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ และมีหนังสืออีกหลายเล่มถัดจากนั้นที่พูดถึง “มิดะ” เช่นเดียวกัน ก่อนจะกลายเป็นบทเพลงชื่อดังที่ขับร้องโดย จรัส มโนเพชร ที่ทำให้คนทั้งประเทศรู้จัก “มิดะ” ในฐานะหญิงสาวทำหน้าที่ให้ประสบการณ์ทางเพศแก่ชายหนุ่มอาข่าในวัยก่อนออกเรือน และสถานที่พลอดรักของหนุ่มสาวบนดอยสูงนั้นมีชื่อว่า “ลานสาวกอด”

ผลกระทบที่คนอาข่าได้รับจากความหมายของ “มิดะ” และ “ลานสาวกอด” ในแบบที่พวกเขาไม่ยอมรับนั้น มีผู้หญิงอาข่าในหลายชุมชนถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพราะความเข้าใจผิดว่าสามารถกอดผู้หญิงอาข่าคนไหนก็ได้เมื่อเข้าไปในหมู่บ้าน หรือเมื่อผู้หญิงอาข่าที่ไปเป็นลูกจ้าง

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 12 ธ.ค. 2558	ปีที่ 24	ฉบับที่ 8832	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

หรือทำงานบริการ ก็ถูกเข้าใจผิดว่าสามารถทำได้แบบเดียวกับบทเพลง จึงเกิดเป็นวาทกรรม “มิดะ” และ “ลานสาวกอด” ขึ้น ซึ่งชาวอาข่า ได้ออกมาแสดงความคิดเห็นกับการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นอาข่า ในแบบที่ชาวอาข่าไม่ได้เป็นผู้สร้าง

อย่างไรก็ดี “มิดะ” ได้ถูกสร้างขึ้นมาเป็นบทสรุปประเด็นความผิดพลาดที่ชนเผ่าอาข่ารับไม่ได้ เพราะคำว่า “มิดะ” ในภาพที่ถูกสร้างขึ้นมา หมายถึงตำแหน่งผู้หญิงอาข่าที่ทำหน้าที่สอนหนุ่มรุ่นในชุมชนให้รู้จักวิถีปฏิบัติทางเพศต่อสตรี เมื่อมิดะเต็มหมดสภาพลงแล้ว บรรดาชาวอิก้อระดับหัวหน้าก็จะประชุมคัดเลือกผู้หญิงอายุกลางคนซึ่งเคยมีสามีมาแล้ว แต่ไม่มีบุตรธิดา และสามีได้เสียชีวิตลง โดยจะแต่งตั้งหญิงผู้นี้เป็นครูสอนบรรดาชายหนุ่มที่ยังไม่เคยผ่านการได้เสียกับหญิงใดมาก่อน

ผิดกับความจริง “มิดะ” ในภาษาอาข่า เรียกว่า “หมี่คะ” หมายถึงหญิงสาวบริสุทธิ์ที่ยังไม่เคยผ่านการแต่งงานมาก่อน และในสังคมของชาวอาข่าไม่เคยมีหญิงหรือชายวัยกลางคนที่ทำหน้าที่สอนเรื่องเพศให้

กับหนุ่มสาวเช่นนี้

ส่วน “ลานสาวกอด” เป็นภาพที่ถูกสร้างขึ้นที่หมายถึงลานดิน “กะลาล่าเซอ” แต่หญิงสาวจะไม่ยอมให้แตะเนื้อต้องตัว จนกว่าหญิง “มิดะ” จะได้ฝึกหัดให้รู้จักหน้าที่ทางเพศเสียก่อน บรรดาผู้เฒ่าผู้แก่จะไปเรียนมิดะที่บ้านแล้วแจ้งให้ทราบว่ามีหนุ่มบริสุทธิ์มานั่งรออยู่ให้ไปสอนหน้าที่ให้

ในความเป็นจริง ตามภาษาอาข่า จะเรียกบริเวณลานดินแห่งนี้ว่า “แดซ่อง” แต่ถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า “ลานสาวกอด” ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับร้องรำทำเพลงตามประเพณี หรือลานวัฒนธรรมและคำว่า “กะลา

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	12 ธ.ค. 2558	24	8832	5

ล่าเซอ” ในภาษาอาข่า กะลา หมายถึงคนภายนอกหรือฝรั่ง ล่าเซอ หมายถึง ชิงช้า กะลาล่าเซอ จึงหมายถึง ชิงช้าฝรั่ง ที่มีลักษณะเหมือนชิงช้าสวรรค์

ชนเผ่าอาข่า เป็นชนเผ่าที่ตั้งถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณภูเขาสูงทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ปัจจุบันชาวอาข่ามีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่บริเวณมณฑลยูนนานประเทศจีน โดยเฉพาะแคว้นสิบสองปันนา นอกจากนี้ยังกระจายอยู่ในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศลาว พม่า เวียดนาม และไทย กระจายในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคเหนือคือ เชียงราย พะเยา ลำปาง แพร่ ตาก และเพชรบูรณ์ อาข่าในประเทศไทยมีอยู่ 8 กลุ่มด้วยกัน คือ อุโล้ (Uq Lor) ลอมี่ (Law mir) อุ๋ บยา (Uq byaq) หน้าคะ (Naq Kar) อาเคอ (Ar Ker) อาจ้อ (Ar Jawr) อุ๋พี (Uq Pi) และ เปี้ยะ (Pyavq) มีจำนวนประชากรอาศัยมากที่สุดในจังหวัดเชียงราย

ชนเผ่าอาข่าเป็นชนเผ่าหนึ่ง ที่มีมรดกวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและมีคุณค่า ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมในรูปแบบของแนวคิดและแนวปฏิบัติมากมาย เช่น ศาสนสถาน โครงสร้างการปกครอง ความเชื่อในการจัดตั้งชุมชน การสร้างบ้านเรือน การเลือกพื้นที่เพาะปลูก การเลือกคู่ครอง กระบวนการผลิตเรื่องนุ่งห่ม ศิลปะการแสดง พิธีกรรม ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม โดยมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	12 ธ.ย. 2558	24	8832	5

แต่การดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของอาข่า นับวัน
จะยิ่งยากขึ้นเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเชื่อ
เนื่องจากมีคนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ได้เข้าถึงความเจริญมาก
ขึ้นทำให้วัฒนธรรมเก่าเดิมค่อยๆ ถูกกลืนหายไปกับชนรุ่นหลังที่พัฒนา
ตนเองกลายเป็นคนเมือง แต่กระนั้นอีกด้านหนึ่งชาวอาข่าพบว่าสังคม
ไทยเปิดพื้นที่เล็ก ๆ ให้พวกเขาได้อยู่ได้ในฐานะผู้ตั้งคูดนักท่องเที่ยว
ที่สังคมไทยผลิตให้ เพื่อแสดงตัวตนบนเส้นทางชาติพันธุ์ แต่ขณะบาง
กลุ่มก็เลือกที่จะปฏิเสธและต่อสู้แก้ไขภาพลักษณ์ แต่ที่เป็นสิ่งยากที่
จะเปลี่ยนแปลงได้ก็คือ ทักษะที่เป็นอคติทางชาติพันธุ์ที่ขาดโอกาส
ของสังคมไทย ในอันที่จะเข้าไปรู้จักความหลากหลายทางชาติพันธุ์
และวัฒนธรรมที่ถูกต้องดีงามและมีคุณค่า

สุวิมล ธรรมวรรณ
ข่าวเชียงราย/รายงาน